

Drugi dan nato je bilo treba iti k volitvi učitelj. zastopnikov v okr. šolski svet v šest ur oddaljeni kraj. Izmučena že od treh prečutih noči, prideta roditelja v obupu in solzah vprašata šolskega voditelja, kaj naj storita. Ta jima reče: »To je izreden slučaj; smeta brez skrbi ostati doma. Opravičim vaju že jaz pri okrajnem šolskem svetu. Tak dopusti so zapisani v človeškem srcu.«

Potolažena hočeta oditi. Kar omeni šolski voditelj še uradno odmerjene potnine, ki jima tako odpade zaradi neudeležbe in ki bi jima jako prav prišla pri pogrebnih stroških.

Potnina je bila z ozirom na le kratek čas trajajočo volitev res izdatna (namreč za nas, kronic tako stradal učiteljstvo. Provizoričen učitelj bi se moral cel teden mučiti za tolikšen znesek).

In žalostno oko soprogo se vprašujoče obrne na še žalostnejše soprogo. In za hip se očetu izvije iz globine prsi tih, resignacijski, tugo in bedo izražujoč vzdih: »Morda si bova morala še premisliti.« — Drugi dan si videl v volilnem lokalu dva bleda, nemo pred se zroča obraza, čakajoča po izvršeni volitvi na izplačilo zaželjene potnine. In nihče ju ni vprašal: zakaj, čemu? Saj je vedel vsaki: Tako je velel — siromaštva ukaz!

Mučeništvo slovenskih otrok na Koroškem.

Slovenski koroški poslanec Grafenauer je imel v poslanski zbornici govor, v katerem je naslikal v pristnih barvah, kako ravna s koroškimi Slovenci.

Iz tega govora priobčujemo poglavje o mučeništvu slovenskih otrok na Koroškem.

Poslanec Grafenauer je povedal to-le:

»Pred nekaj leti je odprl koroški deželni šolski svet poleg že obstoječega razreda s slovenskim učnim jezikom v Selih nov takozvani dvojezični (utrakvistični) razred. Pokazalo se je že takoj v začetku, da je ta novi razred popolnoma nepotreben. V začetku šolskega leta 1911/12 je štel ta razred 19 otrok, sedaj je to število padlo na 11, dočim ima slovenski razred 100 otrok. — Vsak razred ima lastnega učitelja. Na slovenski razred so pa poslali nekega učitelja Milloniga, ki je začel otroke neusmiljeno mučiti. Tolkel jih je po glavi s pestjo, s knjigo, suval v obraz, ušesa trgal, poruval cele šope las z glave, z nogami brcal, tako, da so prihajali otroci domov vsi otekli in ranjeni. Nekatere je na obeh poškodoval, da sedaj slabo vidijo, pri drugih je zopet sluh opešal. Nekega dečka je tako tepel, da se mu je iz nosa kri udrla in mu je učitelj sam komaj kri ustavil. Mnogo otrok je obbolelo, ker jih ni pustil učitelj na stran, drugi so prihajali domov s ponesnaženimi hlačami.

Umljivo je, da se je polastilo drugače tako mirnega prebivalstva silno ogorčenje, ker je bil vsakdo v strahu za telesno zdravje svojega otroka. Že meseca novembra je prišlo na krajni šolski svet polno pritožb, ki jih je naznanil šolskemu vodji. Tudi na okrajni šolski svet se je vložila ovadba in se je prosila odpomoč. Ali nihče se ni zganil, in trpinčenje otrok je šlo dalje svojo pot. Vložile so se nove pismene in ustne pritožbe na okrajni šolski svet; starši sami so prihajali v občinsko pisarno in tam zahtevali, naj župan napravi red. Občinski odbor se je obrnil na okrajni šolski svet in zahteval odpomoč. Toda vse zaman! Nazadnje so ljudje obupali in si sami pomagali. Dne 19. februarja so ostali otroci slovenskega razreda razen petih, vsi doma.

In glejte, kaj se je zgodilo? Dne 1. marca je prišel v Sela okrajni glavar Rainer s šolskim nadzornikom in začel iskati — poizročitelja šolskega štrajka. Dva dni je tralaja ta preiskava proti štrajkujočim staršem, in tretji dan je napravil okrajni glavar že ovadbo na državno pravdnstvo, pa ne proti učitelju, ki se je nešteto krat pregrešil zoper § 420, kazenskega zakona, ampak proti staršem zaradi prestopka po § 305. Učitelju Millonigu se pa ni drugače zgodilo, kot da so ga predstavili na boljše mesto. Okr. glavar se je sam prepričal, da so pritožbe staršev popolnoma utemeljene, pa ga ni spravljal v disciplinarno preiskavo, ampak nameril tožbo proti — staršem. In da je mera polna, je dal okrajni glavar krajni šol. svet, ki je zahteval rešitev pritožb zoper Milloniga, kratkoma razpustiti zaradi — sovražnosti proti šoli! — Ali ni ta glavar — imeniten človek?

Tako delajo s slovenskimi otroci!

Zaradi lepšega naj še omenim, da sem poleti enkrat govoril z okrajnim glavarjem Rainerjem o šolskem štrajku v Selih in ga vprašal, ali bi on v takem slučaju, kot je bil oni v Selih, svoje otroke pošiljal v šolo, nakar mi je brez pomi-

sleka odgovoril, da bi tega ne storil. Sel-skim kmetom pa zameri, če so to storili.

Iz tega je razvidno, da so koroške razmere za ustavno državo škandal vseh škandalov. Ni se nam treba ozirati na turške razmere, ker jih imamo doma...

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze.

Upravni odbor Zaveze je imel ob polnoštevilni udeležbi svojo sejo v petek, dne 27. decembra, v »Učiteljski tiskarni«. Na seji, ki je trajala od 2. do 6. popoldne, so se rešile vse zadeve, ki se tičejo celokupnega slovenskega učiteljstva. — Natančnejše poročilo objavimo prihodnjic.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za okraj Ljutomer. Ker imajo v četrtek dne 9. januarja nekatere tuokrajne šole pouk, se vrši za ta dan določeni občni zbor »Učitelj. društva za okraj Ljutomer« v četrtek, dne 16. januarja.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico ima svoje glavno zborovanje v četrtek, dne 9. januarja 1913, ob pol 11. uri. Spored: 1. Volitev novega odbora. 2. Zapisnik o zadnjem zborovanju. 3. Dopisi, razgovori in sklepi o njih. 4. Poročila načelnika in blagajničarja. 5. Stanovske stvari. 6. Slučajnosti. Ob 10. uri se bo vršila odborova seja. Na polnoštevilno udeležbo vabi s tovariškimi pozdravi odbor.

Saleško učiteljsko društvo ima svoj občni zbor v nedeljo, dne 5. januarja 1913, ob 2. uri popoldne v Šoštanju. Na dnevnem redu so zanimive točke ter aktualno predavanje. Pričakujemo polnoštevilne udeležbe.

Politiški pregled.

* **Hišnorazredni davek.** Vlada je predložila zbornici načrt za oprostitve hišnorazrednega davka v 15. in 16. davčnem razredu, to so hiše z enim ali dvema stanovnjema, dotični hišni posestnik pa ne sme imeti nobenega drugega poslopja, na katero bi moral davek plačevati, oproščen mora biti osebnega dohodninskega davka ter ima ali samostojno kmetijsko posestvo za ne več nego 30 K katastralnega čistega dohodka ali pa samostojen obrtni obrat z dohodninskim davkom največ 10 K ali se nahaja v kakšni službi.

* **Rusinsko vseučilišče.** Vprašanje rusinskega vseučilišča je bilo med poljskimi in rusinskimi poslanci na Dunaju rešeno tako, da izide meseca januarja 1913. cesarjevo lastnoročno pismo, ki zagotovi Rusinom vseučilišče. Dokler ne bo še vseučilišča, se bodo profesorji na levovskem vseučilišču delili tako, da bodo imeli rusinski svojo lastno korporacijo.

* **Cuvaj gre.** Kolikokrat smo že čuli: Cuvaj gre! Sel je res iz Zagreba, pa se je zopet vrnil kot kraljevi komisar in nadalejeval je svoje delo. Sedaj zopet čujemo: Cuvaj gre. Sel je na Semernik »premenjat zrak« — pravijo, da se ne vrne več kot komisar, ali kdo to ve? — Pravijo, da pride na mesto podbana dr. Unkelhäuser iz ministrstva za Hrvaško ter da bo nadomeščal Cuvaja in da ima nalogo stopiti v zvezo s strankami za sestavo vladne večine v saboru. Pravijo, pravijo...

* **Avstrijski državni dolg** je dosegel v zadnjih letih prav ogromno višino in število, ki ga označuje, je tako nekam čudovito dolgo, da ga človek kar težko izgovori. Koncem junija leta 1912 je znašal naš državni dolg namreč čedno vsotico 12.732.127.299 K in 57 vinarjev, ki pa niso tako važni. Tedaj 12 tisoč milijonov kron in še čez! Navaden človek si tako vsoto prav težko predstavlja, ker je to milijon jako velik. Samo na obrestih gre od te vsote 488.534.022 kron in 12 vinarjev.

* **Davčne reforme.** V parlamentu se je vršila konferenca senjorjev, in ministrski predsednik grof Stürgkh je poudarjal, da se bo treba baviti po novem letu z malo finančno reformo. Na vrsto pride 1) reforma davka na osebno dohodnino, 2. izprememba davka na žganje, 3. uvedenje davka na tanieme in 4. uvedenje monopola za vžigalice, kar še pa ni bilo predloženo parlamentu. Grof Stürgkh meni, da finančni odsek, ki je sklican za 16. januarja, že v enem tednu konča svoje delo, en teden pa bo delal plenum zbornice in tako bi bila zbornica gotova z vsemi reformami do 5. februarja.

* **Poštna statistika naše države za leto 1911.** Izkazuje sledeče podatke: Vseh pošt-nih uradov je bilo 9692. Na vsak urad odpade povprečno 2959 prebivalcev in približno 31 kvadratnih kilometrov prostora. Vsega poštnege osebja je bilo v Avstriji v zadnjem letu 72.254. V promet je prišlo

pisem in dopisnic ogromno število 1.594.112.930. Časopisov je romalo po avstrijski pošti v 1911. l. 308.781.990, kar tudi pomeni precej dosti. Zavojev se je razposlalo po naših poštah v 1911. letu 84.238.900. Na sto ljudi pride v istem času 6682 pisem in 1081 časopisov. Vsi dohodki so znašali 189.909.538 K, stroški pa 184.033.680 K. Tedaj je čez 5 milijonov dobička.

* **Vsakoletni zimski manevri.** »Zeit« priobčuje, da se mora zaradi letos pridobljenih izkušenj uvesti navada, da se bodo vršili vsako leto zimski manevri, da se čete navadijo na težave zimskega vremena za slučaj vojne.

Književnost in umetnost.

Iz odsekov »Matice Slovenske«. Knjižni odsek: Za leto 1912 je Matica pravkar izdala sledeče knjige: 1. »Zbornik«, ki ga je uredil dr. Ilešič; 2. R. Petruška, »Po cesti in stepi« (pesmi), ki jih je za tisk priredil g. Oton Zupančič; 3. »Zabavna knjižnica« (s spisi gg. Milčinskega, dr. Laha in Premka), ki jo je uredil g. Fr. Milčinski; 4. Dr. Fr. Detele povest »Tujinski promet«; 5. prevod romana Dostojevskega »Zapiski iz mrtvega doma«; 6. Letopis (s statističnimi podatki in drugimi aktualnimi poročili). — Tehnični odsek: Gradivo za tehnični slovar, izčrpano zlasti iz Pletersnikovega slovarja, je po abecednem redu nemške terminologije urejeno tudi v okviru poedinih črk. Poleg tega se zbira in popolnjuje gradivo po strokah za poštno, gozdarsko, rudarsko in kemijsko terminologijo. To-le zadnje delo se bo nadaljevalo. Slovar, ki se s tem pripravlja, bo po intencijah slovenskega in hrvatskega »Društva inženirjev« skupna publikacija jugoslovanskih inženirskih organizacij ter bo nemško-hrvatskosrbski in slovenski. V terminologiji sami se bo pazilo na čim večjo skupnost in enakost terminov. — Zemljevid slovenskega ozemlja. Korekturne pole zemljevida so ob delavnikih od 9. do 12. in od 4. do 5 v Matici pisarni (Kongresni trg 7) na ogled. Ker se je bati, da bo, ko izide zemljevid, mnogo sodnikov, pozivlja s tem »Matica« vse, ki se zanimajo za stvar, naj pridejo v pisarno in si ogledajo izdelke ter opozore na eventualne nedostatke; vsakdo bi mogel, zlasti za svoj domači kraj, nasvetovati to ali ono.

Program »Matice Slovenske« za leto 1913. — (Iz seje odbora 23. pret. m.): 1. Korespondenca dr. Jos. Vošnjaka (»Zbornik«, uredil dr. Drag. Lončar). 2. Dr. J. Šleibinger: Bibliografija (kakih 14 tiskovnih pol). — 3. Narodne pesmi. — 4. Zabavna knjižnica (s Funtkovo dramo: Tekma). — 5. Knezova knjižnica z beletristično vsebino. — 6. Hrvatska knjižnica (skupno z »Matico Hrvatsko«): ilustrirani »Čengićaga«. Uvaževale so se tudi srbsko-hrv. narodne pesmi. — F. Mencingerjevih Izbranih spisov II. zvezek. — Odobrava se namera »Matice Hrvatske« za leto 1913. izdati izbor Aškerčevih pesmi v uredništvu dr. A. Bazala.

Srednješolski vestnik.

** **Zborovanje Društva slovenskih profesorjev.** Preteklo soboto je imelo Društvo slovenskih profesorjev svoj redni občni zbor. Udeležilo se ga je blizu 50 profesorjev iz slovenskih dežel. Iz delovanja društva posnemamo sledeče: Društvo šteje 219 članov. Društvo skrbuje izdajo slovenskih učnih knjig za srednje šole. Oba velika besednjaka (latinsko-slovenski in grško-slovenski) zahtevata mnogo denarnih žrtev, da se natisneta. Na predlog profesorja Kotnika bo začela Družba sv. Mohorja izdajati slovenske klasike. Profesor Breznik je prevzel novo slovensko šolsko slovnico. O uvedbi slovensčine kot učni jezik za vse predmete na srednjih šolah so mnenja deljena. Od 182 oddanih strokovnjaških mnenj jih je 52 za vse predmete, 31 proti temu, ostali so deloma za to, da se slovensčina za vse predmete uvede, ali z gotovimi reformami. Društvo ima podružnico v Gorici; snuje se tudi v Mariboru. Cesarju se je odposlala vdanostna izjava. Sprejele so se nadalje razne resolucije za doseg istih pravic, kakor na nemških gimnazijah, za ustanovitev realne gimnazije itd. — Glasovanje o uvedbi slovensčine je napravilo na javnost najslabši vtisk.

** **V znamenju časa.** Teden pred Božičem je imelo celokupno goriško srednješolsko dijaštvo izredno zabavo na državne stroške, ki naj bi baje tudi služila v pouk. Na poljani pri Ajševici je kazala artilerija svojo izurjenost in vabljenost je bilo k tej predstavi samo srednješolsko dijaštvo. Prepeljali so topove iz Gorice in težke havbice iz Vipave in ostro streljanje, oziroma pouk se je pričel: kaka razlika je med granato in šrapnelom, kako škodo provzročuje ekrazit, kdaj se udeleži vojne akcije artilerija itd. Nato so granate in

šrapneli pokali v ozračju in raznašali skale in zemljo na vse strani. Vsa ta predstava z ostrimi strelji je stala državo 4000 do 5000 kron. — Mi gremo naprej, mi strelci!

Kranjske vesti.

— **Javna zahvala.** Kakor že par let, so tudi letos tukajšnji velečenjeni trgovci in čislane trgovke za odkup novoletnih kolarjev darovali znesek 65 K v korist tukajšnje šolske mladine. — V isti namen je podaril tudi — kakor že nekaj let — 50 K tukajšnji posestnik vile in lekarnar v Ljubljani gospod Gabrijel Piccoli. — Vsem preblagim dobrotnikom se usoja najvljudnejše zahvaljevanje šolsko vodstvo na Breznici, dne 26. decembra 1912. Jos. Azman, nadučitelj.

— **Volitev učiteljskih zastopnikov v c. kr. mestni šolski svet ljubljanski.** Ljubljanska napredna »dnevnik« pišeta: Kakor je že znano našim čitateljem, so pri tej volitvi zmagali napredni učitelji. Klerikalci so napeli vse sile in uporabili vsa sredstva, da bi prodrl s »poštenjakom« Jankom Nepomukom Jegličem. Pritiskali so na posameznike z grožnjami, jim obljubovali službe, podpore in nagrade. Name-noma so prav tik pred volitvijo delili svojim privržencem stanovanjske in draginjske doklade. Vrhutega jim je pa šel še na roko z vsem svojim vplivom nadzornik Maier. Pa vse ni nič pomagalo, zmagala je napredna lista, čeprav so s klerikalci volile tri učiteljice brez stalnih dekretov, ena celo iz ljubljanske okolice, od napredne strani so pa izostale tri učne osebe. Pa glejte in čudite se! **Slomškarji so se pritožili proti volitvi na deželni šolski svet, ker ni volil katehet Janez Smrekar.** Podpisala sta ta priziv dva neznanata klerikalna slamorezca, skriva se pa za prizivom Janko Nepomuk Jeglič. Da bo javnost vedela, kako drzni so naši Slomškarji, naj povemo, kako se je vršila volitev. Najprvo konstatuje nadzornik Maier, da smejo na opdstavi zakona tudi učiteljice biti voljene v c. kr. mestni šolski svet. Volilo se je z listki. Po končani volitvi vpraša g. nadzornik, če so vsi oddali glasovnice. »Ker se nihče več ne oglasi,« izjavlja g. nadzornik, »zaključujem volitev«. Prešleti so se listki. Oddanih je bilo 63 glasovnic. Gospod nadzornik konstatuje, da je **nadpolovična večina 32.** Kdor dobi 32 glasov, bo izvoljen. Prične se skrutinij. **Ko je bila že dobra polovica skrutinija končana,** privede v volilni lokal nadučitelj Cepuder kateheta Janeza Smrekarja. Gospod nadzornik pre-kine s skrutinijem ter vpraša svojega namestnika, nadzornika Fr. Gabrška, če sme zdaj katehet Smrekar voliti. »Ali... pa naj voli,« se odreže modri Gabršek. »Vprašam g. kateheta Smrekarja, če želi oddati glasovnico,« se oglasi nadzornik Maier. Od napredne strani se protestuje proti takemu istrankarskemu postopanju od strani predsednika. Tudi iz vrst katehetov se čujejo besede: »To bi bilo neparlamentarno.« In g. katehet Janez Smrekar izjavi, da ne mara voliti, na kar izjavlja predsednik Maier, da mu je to jako ljub. Končani skrutinij je pokazal, da so zmagali napredni kandidati. Slomškarji se že hvallijo, da bo volitev ovržena. Opozarjamo javnost na rešitev tega rekurza.

— **Kregar in Štefe sta odjedla ljubljanskemu učiteljstvu 6000 K.** Občinski svet ljubljanski je sklenil z ozirom na neznosno draginjo in slabo plačo, ki jo prejema učiteljstvo od dežele, da se določi 6000 K kot draginjska doklada mestnemu učiteljstvu. Proti temu sta se pa pritožila klerikalna občinska svetovalca Kregar in Štefe na deželni odbor. In kranjski deželni odbor je pritrld njiju pritožbi, tako da sedaj mestno učiteljstvo ne bo dobilo draginjske doklade. Ta najnovejši čin klerikalcev skoro ne moremo drugače kvalificirati kot navadno hudobijo. Če cigan ni toliko škodoželjen, da bi odjedel komu zasluženo plačilo, če sam nima prav nikake koristi pri tem.

Štajerske vesti.

— **Iz Gradca poročajo:** Nemško-klerikalni listi so te dni poročali, da bo štajerski deželni zbor sklican okolo 10. februarja v slučaju, da bo imel namestnik grof Clary and Aldringen s svojimi pogajanji za delazmožnost štajerskega deželnega zbora kaj sreče. Ta pogajanja bo pričel grof Clary z nemškimi nacionalci in slovenskimi klerikalci po Novem letu.

— **Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.** Odbor poroča: Dne 3. decembra pret. l. je umrl član Josip Jungmaier. Plačati je po 2 K za ta 107. smrtni slučaj. Za znesek je vpslati v letu 1913 skupno z rezervnim in upravnim prispevkom, skupaj po 5 K. — V letu 1912 je imelo društvo 9 smrtnih slučajev.